

Kaakkois-Suomen vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 9.5.2018

Aika: keskiviikko 9.5.2018 klo 9:00 – 12:10

Paikka: Lappeenranta valtion virastotalo, kokoushuone P054

Paikalla:

Visa Niittyniemi	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Raija Aura	Lappeenrannan kaupunki
Heini Kukkonen	Metsäteollisuus ry (Kymenlaakso)
Teemu Tast	Etelä-Suomen Merikalastajain Liitto
Marjut Henttonen	MTK Kaakkois-Suomi
Helena Kaittola	Kunnat, pohjoinen Etelä-Karjala (Imatran seudun ympäristötoimi)
Matti Konttinen	Kymenlaakson liitto
Kirsi Seppälä	Haminan kaupungin ympäristötoimi
Lasse Häkkinen	VAPO Oy
Matti Vaittinen	Etelä-Karjalan liitto
Mikael Kraft	Saimaan Vesi ja Ympäristötutkimus Oy
Miina Fagerlund	Kymijoen vesi ja ympäristö, Maltti metsänhoidossa -hanke
Kari-Matti Vuori	Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry.
Hannu Ripatti	MTK Metsälinja
Eeva Saarikorpi	MTK Kaakkois-Suomi
Riku Rinnekangas	SLL Kymenlaakson piiri ry
Ville Salonen	Etelä-Suomen AVI
Vesa Tiitinen	Etelä-Karjalan Kalatalouskeskus ry
Miia Muhonen	Varsinais-Suomen ELY-keskus, E-vastuualue
Antti Haapala	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Marja Kauppi	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
Jouni Törrönen	Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue

1. Puheenjohtaja Visa Niittyniemi avasi vesienhoidon yhteistyöryhmän kokouksen klo 09.03 toivottaen kokousedustajat tervetulleiksi ja selostaen lyhyesti vesienhoitosuunnittelun nykyistä vaihetta sekä esitteli kokouksen työjärjestyksen. Pidettiin lyhyt kaikkien edustajien esittelykierrös: esiteltiin uusia yhteistyöryhmien jäseniä ja varajäsen - varsinainen jäsen menettelyä. Muutokset virallisten jäsenten luettelossa todettiin: Satamaliiton uusi varaedustaja on Janne Kekkonen (Ramboll), etelä-Karjalan liiton edustajana on nyt työryhmälle tuttu, aiemmin eri tahoa edustanut Matti Vaittinen ja hänen vakanssinsa perii SVSY:n varsinainen jäsenenä Mikael Kraft.

2. Maakuntauudistus ja vesienhoito, Visa Niittyniemi. Visa esitteli maakuntauudistuksen nykyisen vaiheen ja kuvaili sen vaikutuksia vesienhoidon suunnitteluun. ELY:n tehtävät jakautuisivat organisaatiouudistuksissa Luovaan ja maakuntaan: kalatalousasiat ja vesien- ja merenhoidon tehtävät siirtyvät kokonaisuudessaan maakuntiin, mutta mm. YSL:n ja vesilain valvonta sekä vesilain mukaiset luvat menevät LUOVA virastoon. Painotettiin Luovan ja maakuntien tulevaa yhteistyötä vesienhoitoasioissa. Maakuntien aikana aloittaessa ja ottaessa vastuun vesienhoidon järjestämisestä tullaan hyvin todennäköisesti molempiin maakuntiin perustamaan erilliset vesienhoidon yhteistyöryhmät. Lopuksi Visa Niittyniemi kävi läpi esityksiä valtakunnallisten vesienhoidon yhteistyöalueiden alustavista rajauksista Suomen kartalla.
3. Jouni Törrönen esitti Kinnin kemikaalionnettomuuden vaikutuksia Vuohijärvellä. Maastoon oli päässyt 35 tonnia MTBE:tä huhtikuun 7. päivä. Sittenkin kemikaalit ovat levinneet aluksi alapuolisiin lampiin, ja noin kolmessa viikossa Vuohijärvelle asti. MTBE on hyvin pahalle haisevaa, pintavedestä helposti haihtuvaa, bensiinin/liuottimen hajuista ainetta, muttei kovin myrkyllistä vesieläölle eikä biokertyvää eli se ei rikastu ravintoketjussa. Vesieläöiden LC arvot ovat satojen mikrogrammojen (500-600mg/l eli 500000 µg/l) tasolla, eli epäluonnollisen korkeilla tasoilla olevia, ja tuon kaltaisia pitoisuuksia tavattiin aivan onnettomuuspaikan lähistön sulamisvesikertymistä huhtikuun alussa. Törrönen selosti kartan ja kronologisen tilannekuvauksen avulla näytteenoton vaiheikkaita prosesseja; jäiden heikkous ja kevään eteneminen toivat omat haasteensa kemikaalien leviämisen seurannassa. Kinnin kemikaalionnettomuuden ajantasainen tieto löytyy osoitteesta:

<https://www.ely-keskus.fi/web/ely/mantyharju>

4. Käytiin läpi vesien seurantaohjelmien tilannekatsausta, tätä esittelivät sisävesien osalta Antti Haapala, Marja Kauppi sekä rannikkovesien osalta Jouni Törrönen. Seurantapaikkojen lukumäärät vuositasolla pysyvät samalla tasolla kuin aiempina vuosina, ja uusina tarkkailumenetelminä tulee mukaan tarkan resoluution satelliittien tuottama avovesikausien data yli 200 hehtaarin järvien päälysveden ominaisuuksista kuten sameudesta, veden kirkkaudesta (absorbanssilla mitattuna) ja a-klorofyllistä. Rannikkovesien tilannetta ja velvoitetarkkailun sekä viranomaisseurannan tilannetta valaistiin karttapohjalla; tämäkin ohjelma säilyy hyvin samankaltaisena. Pohjavesiseuranta on tähän saakka perustunut lähes yksinomaan velvoitetarkkailuihin, mutta tästä eteenpäin seurantaa on tarkoitus lisätä erityisiin riskikohteisiin siten, että niille sijoittuneista olemassa olevista pohjavesiputkista tehdään seurantaa.
5. Ville Salonen Etelä-Suomen aluehallintovirastosta toi esityksessään julki esimerkkitapauksia KHO:n päätöksistä. Kaiken taustalla on laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä ja vesienhoidon tavoitteiden huomioiminen viranomaispäätöksissä soveltuvien osin. Salosen mukaan hakijan pitäisi lähtökohtaisesti osoittaa hakemuksessaan, miten kaavailtu hanke vaikuttaa kohdealueen vesimuodostumiin; hakemuksessa olisi mm. esitettävä vesialueen tai pohjavesialueen nykytila ja arvioitava muuttavat vaikutukset. Tämä on osoittautunut olevan hankalahkoa hakijalle. KHO:n ja Vaasan Hallinto-oikeuden esimerkkejä käytiin läpi. KHO:n päätökset ovat nykyisellään internetistä saatavilla osoitteesta: <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia.html>. Vuosikirjapäätökset ovat oleellisia, niillä on merkitystä lain soveltamiselle muissa samankaltaisissa tapauksissa. Itse esimerkkeinä käytiin läpi Iso Rapanevan turvetuotantopäätös (ESAVI 83/2010/3, VHaO 12/0314/1).

("Lapväärtinjoen-Isojoen pääuoman sekä sivu-uomien muodostama ekologinen kokonaisuus meritaimenen ja edelleen jokihelmisimpukan kannalta voisi olla Ympäristönsuojelulain 42§:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu erityinen luonnonolosuhde. Lisäksi Lapväärtinjoen-Isojoen meritaimenkannan heikkeneminen laskisi joen ekologista luokkaa ja vaikeuttaisi luokan paranemista.) Tulkinnan mukaan huomioitaessa sekä varovaisuusperiaate että vesienhoidon tavoitteet, YSL:n 42§:n mukaista erityisen luonnonolosuhteen huonontumista saattaisi seurata hankkeesta. Toinen esimerkki: Sierilän voimalaitos (PSAVI/32/11/2; VHaO 15/0041/2; KHO). Päätöksissä on intressivertailu tehty ja KHO:n pysyttäessä luvan pienillä hienosäädöillä vesienhoitosuunnitelma on keskeisessä huomiossa. Ns. Weser ratkaisu tuli välissä, ja lopputulos oli, että hanke hyväksyttiin siten että kalatietä Sierilän kaavailtuun voimalaan ei tarvitse rakentaa, mutta rakentamisvaiheessa on varauduttava kalatien sijoittamiseen tulevaisuudessa. Kalataloudelliset tavoitteet eivät ole este niin kauan, kuin Kemijoen alaosista ei ole pääsyä keskiselle ja ylä-Kemijoelle. Yksityiskohtaisemmin käytiin läpi myös Sammalsuon turvetuotantoalue, Kouvola: ESAVI 70/2015/2, VHaO 17/0056/1. Torasjoen tilasta on päätöksissä pääravinteiden ja kiintoainepitoisuuden numerotietojen ohella todettu ala- ja yläosan tyydyttävä ja välttävä nykytila, mutta lopputulema oli, että toiminnasta yhdessä muiden Torasjokea kuormittavien tekijöiden kanssa ei voisi aiheutua merkittävää pilaantumista tai sen vaaraa. Sammalsuon asian jälkipohdintana Salonen totesi, että tämä päätös ja sen perustelut poikkeavat merkittävästi aiemmasta turvetuotannon luvituslinjasta. KHO kalankasvatukset: 6 Saaristomeren hakemusta: KHO 26.4.. Vaasan Ho pysytti ESAVIN luvat tai leikkasi osassa rehujen ravintosisäältäjä. Lopuksi käytiin läpi kolme päätöstä KHO:ta, jossa vesienhoitosuunnitelma ei olisi esteenä (KHO 2018:26, KHO 2018:27 ja KHO 2017:893) Näissä on usein ollut perusteena tuotantoalueen vähäinen pinta-ala verrattuna valuma-alueen pinta-alaan. Huomiona oli myös, että Vaasan Hallinto-oikeus ja KHO ratkaisevat asiat vain valituksiin liittyviltä osin, eivätkä laajenna muutoksia muihin juttuihin. Lopuksi Salonen pohti, ettei vesienhoidon tavoitteiden huomioimisen tilanne ole vakiintunut; vesienhoitosuunnitelmien merkityksestä on erilaisia näkemyksiä eikä asia ole yksiselitteinen. Ns. Weser ratkaisu on kuitenkin aiheuttanut tarpeen lainsäädännön terävöittämiseksi ja poikkeamismenettelyjen selkiyttämiseksi monissa jäsenmaissa. Tätä varten on meillä erillinen Vesi POKE hanke. Esitystä kommentoitiin yleisöstä ja todettiin hakemusten puutteet mm. Sammalsuon tapauksessa ja oltiin toiveikkaita EU:sta tulevien lisä ennakkotapauksien suhteen. AVI:n edustajan tarve yhteistyöryhmässä ja tulevilla maakunnallisissa yhteistyöryhmissä tuotiin esille.

6. Miina Fagerlund esitteli hanketta "Malti metsänhoidossa, valtti vesienhoidossa". Kyseessä on metsätalouden vesienhoitohanke. Hankkeen perustiedot, tavoitteet, toimijatahot, rahoittajatahot ja budjetti käytiin läpi. Toimialueena ovat Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat. Hankkeen kestoajaksi on 1.5.2017 – 28.2.2020. Puunkäytön lisääntyminen ja erityisesti turvemaametsien käsittelyn kasvu muodostavat riskin vesien laadulle, mikä näkyisi mm. järvivesien tummumisen voimistumisena. Tavoitteena on ehkäistä metsätaloustoimien haitallisia vaikutuksia arvokkaisiin lähes luonnontilaisiin vesistöihin, sekä ehkäistä niiden tilan heikkenemistä. Päämääränä on myös maanomistajien ja metsätalouden sekä vesiensuojelun ammattilaisten tietämyksen ja yhteistyön lisääminen. Projekti jakautuu kahteen osaan: Alueellisessa VH TPO:ssa herkille alueille kohdistetut toimenpiteet: kymmenelle kohdevesistölle laaditaan vesiensuojelun yleissuunnitelmat. Tärkeitä ovat turvemaametsien kunnostusohjelmien tarveharkintaesitykset, joista tehtävää julkaisua kaavaillaan internetiin paikkatietosovelluksella kaikkien saataville. Keskeisiä ovat kohdevesistöjen tiedotustilaisuuksien metsänomistajille, joihin maanomistajia kirjeitse kutsutaan (tavoitteena 300-400 osallistujaa), kuin myös kaavaillut 2000 kappaletta tiedotteita metsätalouden vesistövaikutuksista. Vesistötutkimuksissa olennaisia ovat lietteen määrien

kaikuluotaustutkimukset. Luettelo järvikohteista on hankkeen internetsivuilla. Metsäkeskus julkaisee myös metsätalouden vesiensuojelua helpottavat karttatason paikkatietosovelluksella ammattilaisten käyttöön. Tavoitteena on osallistaa 200 metsänhoidon ammattilaista hankkeen tiimoilta. Hankkeen kotisivut löytyvät osoitteesta: www.kymijoenvesijaymparisto.fi/malitti. Keskustelua käytiin sekä metsä- että maatalouden vesiensuojelutarpeesta ja valituksista.

7. Kari-Matti Vuori esitti hankeaihiota nimeltä Puupohjaisilla materiaaleilla tehoa hajakuormituksen vesiensuojeluun. Hanke on mennyt YM:ön kärkihankkeiden rahoitushakuun huhtikuussa 2018 ja siinä ovat osallisina SYKE, LUKE ja Jyväskylän yliopisto. Muistion puhtaaksikirjoituksen yhteydessä 29.5.2018 varmistui, että hanke on saanut Ympäristöministeriön kärkihankerahoitusta. Esityksessä käytiin läpi puuaineksen merkitys kasvualustana, elinympäristönä ja mahdollisena veden puhdistajana vesiekosysteemeissä, sekä nykyisillä hoitokäytännöillä vähentynyt jokiuomissa olevan puun määrä. Esitettiin, että biofilmiprosessit ovat keskeinen mekanismi myös jätevesipuhdistamoilla ja ennakoitiin saman mekanismin toimivan luonnossa ja vedessä olevien puiden ainakin pitkittävän aineiden kiertoa vesisysteemeissä. Tuotiin myös esiin metsien käytön tehostamistarpeita, lisääntyviä ravinne- ja metallikuormituksia sekä ilmastonmuutoksesta johtuva vesien ruskenemiskehitys. Puumavesihankkeessa olisi tarkoitus "simuloida" runkopuiden vaikutusta vesiensuojelumielessä. Tavoitteena on kehittää ja demonstroida kahdella eri kohteella Keski-Suomen maakunnassa, ja Kuolimoön laskeva Siparinoja olisi Etelä-Karjalan kohde. Käytiin keskustelua mm. metsätalouden vaikutuksista ja erityisesti Kuolimon nuhraantumistapauksesta.
8. Visa Niittyniemi summasi vuoden 2018 vesienhoidon tehtäviä Kaakkois-Suomessa. Vesienhoidon kolmas suunnittelukierros on juuri käynnistynyt, ja Visa esitti aikajanaa, millä tapahtuvat vesien seurantaohjelmien tarkistus, uusi luokittelu, väliraportointi EU:lle, toimenpideohjelmien ja vesienhoitosuunnitelmien v. 2022-2027 valmistelu, kuuleminen vesienhoitosuunnitelmien ehdotuksista ja ohjelmien viimeistely: aikajana ulottui vuoteen 2021. Muistutettiin myös keskeisten kysymysten kuulemisesta, jolle on aikaa vielä 9.7.2018 asti. Lausunnot ja palaute kootaan kesällä vesienhoitoalueittain, ja palaute esitellään syksyn YTR kokouksessa. Aineisto on osoitteessa www.ymparisto.fi/vaikutavesiin. Ehdotuksia Vuoksen vesienhoitoalueen keskeisiksi kysymyksiksi oli seitsemän kappaletta ja VHA2:lla 11 kappaletta. Käytiin alustavasti läpi Vuoksen vesienhoitoalueen tähän mennessä tullutta palautetta: resurssikysymys ja yleisen vesitietoisuuden lisääminen maankäytön haasteineen askarruttivat monia. Luokittelujärjestelmän tekniseen toteutukseen (luokkarajoihin) ei ole juurikaan tulossa muutoksia, ja uuden luokittelun aikajänteenä ovat alustavasti vuodet 2012 – 2017. Kemiällisen luokittelun osalta lienee tulossa hieman lisää mitattua dataa verrattuna edellisen kierrokseen. Seurantojen kilpailutuksen tilannekatsaus saatiin lopuksi. Merenhoidon suunnittelun kuuleminen loppui 16.2.2018; Kuulemispalautetta käyvät parhaillaan läpi SYKE ja Varsinais-Suomen ELY, ja seuraavassa YTR:ssä esitellään myös merenhoidon kuulemispalaute. Pohjavesialueiden rajausten ja luokituksen tarkistamisasia käytiin läpi, kuin myös III-luokan pohjavesialueilla tehtävät selvitykset. Vanha III-luokka poistuu, ja tutkimusten perusteella osa III-luokan alueista säilyy pohjavesialueluokituksessa nousten 1, 2 tai E-luokkaan ja osa poistetaan pohjavesialueluokituksesta. E-luokan maastokartoituksista on valmiina 70%; kartoitetuista kohteista noin neljännes täyttää E-luokan kriteerit. Kuulutukset pohjavesialueista alkavat ensi viikolla (vko.20) Etelä-Kymenlaakson osalta; Etelä-Karjalan kuntien kuulutukset tapahtuvat ensi vuonna. Pieniä pohjavesialueiden rajausmuutoksia tulee, mikäli muutokseen on olemassa hydrogeologiset perusteet.

9. Projektikoordinaattori Raija Aura esitteli Pien-Saimaan PISARA hanketta ja kunnostuskohteita Pien-Saimaan alueella. PISARA on ensisijaisesti EU-rahoitteinen yhteistyöhanke, jossa perinteisin kohde on ollut Pien-Saimaa. Pien-Saimaan fysikaalis-kemiallinen tila on hankkeen kuluessa ja ansiosta parantunut mitattavastikin. Vesi on kirkkaampaa, happipitoisuuden syvänteillä ovat parantuneet, erityisesti fosforipitoisuus Piiluvan-, Sunisen- ja Riutanselillä on laskenut. Myös alueen vesien käyttäjät ovat havainneet tapahtuneen muutoksen ja kohentumista väitetään esiintyvän Maavedellä asti. Selvin muutos on erityisesti talven 2008-2009 leväilmiöiden poistuminen talvikausilta. Pumppaamo on hieman laajentanut avoimena olevaa talvista vesialuetta ja heikentänyt jäitä lähialueellaan. Valuma-alueella on toteutettu noin 50 kosteikkoa ja/tai laskeutusallasta, joista näytettiin ajantasainen kartta. Toiminta on laajentunut Pien-Saimaalta Kuolimolle ja pariin muuhun kohteeseen. Tehokalastus (Kalastusalueen toteuttamana) on jatkunut vuodesta 2012. Tähän hankkeeseen liittyvää Kalastonhoitoa on Pien-Saimaan lisäksi Kivijärvellä. Kivisalmen pumppaamo, hapetuslautta sekä siihen liittyvä seuranta-asema; nämä siirtyvät tänä kesänä Koneenselälle. Lisäksi hankkeen aikaansaannoksia ovat uudet toiminta- ja työtavat, tietotaidon lisääntyminen, uudenlainen verkostoituminen, kymmenet vesiensuojelurakenteet kummeineen. Tulossa ovat Kopinsalmen jatkosuunnittelu ja aurinkopaneeleilla toimiva hapetuslautta.

Muina asioina Helena Kaittola toi esille Rautjärvelle perustettavan Pien-Rautjärven ”Kalasta hyödyksi” hankkeen hankevetäjän hakumenettelyn olevan auki.

Puheenjohtaja päätti varsinaisen kokouksen klo 12:10 ja ilmoitti kokoontumisen Kaupungintalon ulkopuolelle Kivisalmen ja Sammonlahden maastokäyntiä varten.

Muistion vakuudeksi,

Antti Haapala, sihteeri

